

Cauza T-155/06

Tomra Systems ASA și alții împotriva Comisiei Europene

„Concurență — Abuz de poziție dominantă — Piața aparatelor de colectare a ambalajelor uzate de băuturi — Decizie de constatare a unei încălcări a articolului 82 CE și a articolului 54 din Acordul privind SEE — Acorduri de exclusivitate, angajamente cantitative și reduceri de fidelizare care fac parte dintr-o strategie de excludere a concurenților de pe piață — Amendă — Proporționalitate”

Hotărârea Tribunalului (Camera a cincea) din 9 septembrie 2010 . . . . . II - 4370

Sumarul hotărârii

1. *Concurență — Procedură administrativă — Decizia Comisiei de constatare a unei încălcări — Utilizarea documentației interne a unei întreprinderi care a participat la încălcare ca element de probă — Admisibilitate*
(art. 81 CE și 82 CE)
2. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Contracte de aprovizionare exclusivă — Contract încheiat între o întreprindere și un organism central de achiziții*
(art. 82 CE)

3. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Noțiune — Noțiune obiectivă care vizează comportamentele de natură să influențeze structura pieței și care au ca efect crearea de obstacole în calea menținerii sau a dezvoltării concurenței — Obligații care revin întreprinderii dominante — Exercițarea concurenței bazate numai pe merit*
(art. 82 CE)
4. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Contracte de aprovizionare exclusivă — Rabaturi de fidelitate*
(art. 82 CE)
5. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Rabaturi care au un efect de excludere de pe piață — Rabaturi de fidelitate — Calificare drept practică abuzivă*
(art. 82 CE)
6. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Rabaturi cantitative — Admisibilitate — Condiții — Caracterul abuziv al sistemului de rabaturi — Criterii de apreciere*
(art. 82 CE)
7. *Concurență — Procedură administrativă — Decizie de constatare a unei încălcări — Obligația de motivare — Conținut*
(art. 82 CE și 253 CE)
8. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Noțiune — Blocarea unei părți substanțiale a pieței de către o întreprindere dominantă*
(art. 82 CE)
9. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Rabaturi retroactive — Caracter abuziv — Criterii de apreciere*
(art. 82 CE)
10. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Noțiune — Comportamente care au ca efect sau ca obiect crearea de obstacole în calea menținerii sau a dezvoltării concurenței*
(art. 82 CE)
11. *Concurență — Poziție dominantă — Abuz — Contracte de aprovizionare exclusivă — Angajamente cantitative individualizate care constituie o exploatare abuzivă*
(art. 82 CE)

12. *Concurență — Amenzi — Cuantum — Stabilire — Criterii — Gravitatea încălcării — Elemente de apreciere — Creșterea nivelului general al amenzilor — Admisibilitate — Condiții*
[Regulamentul nr. 1/2003 al Consiliului, art. 23 alin. (2)]
13. *Concurență — Amenzi — Cuantum — Stabilire — Criterii — Gravitatea încălcării — Luarea în considerare a cifrei de afaceri globale sau a cifrei de afaceri relevante a întreprinderii în cauză — Limite*
[Regulamentul nr. 17/2003 al Consiliului, art. 15 alin. (2), și Regulamentul nr. 1/2003 al Consiliului, art. 23 alin. (2); Comunicarea 98/C 9/03 a Comisiei]

1. Documentația internă a unei întreprinderi poate constitui un element de probă a încălcării normelor de concurență de către această întreprindere. O asemenea documentație poate indica, astfel, dacă era urmărită o excludere a concurenței sau, dimpotrivă, poate sugera o explicație diferită a practicilor examinate. Aceasta poate, de exemplu, să permită Comisiei să situeze aceste practici în contextul lor și să își fundamenteze evaluarea privind practicile menționate.

Atunci când utilizează această documentație pentru a-și motiva decizia, este perfect normal ca, fără a ascunde existența unor documente care oferă o perspectivă diferită, Comisia să se concentreze cu prioritate asupra comportamentului anticoncurențial al întreprinderii, iar nu asupra acțiunilor sale licite menționate de anumite documente

interne, din moment ce tocmai acest comportament trebuie să îl stabilească.

(a se vedea punctele 35 și 36)

2. Nu este necesar ca practicile unei întreprinderi în poziție dominantă să impună cumpărătorilor în mod formal o obligație de exclusivitate pentru a stabili că acestea constituie o exploatare abuzivă a unei poziții dominante în sensul articolului 82 CE. Este suficient ca aceste practici să implice o stimulare a clienților de a nu se adresa unor furnizori concurenți și de a se aproviziona pentru totalitatea sau pentru cea mai mare parte a necesităților lor exclusiv de la întreprinderea respectivă, astfel încât nu este necesar să se analizeze caracterul exclusiv al contractelor în litigiu pe baza legislației naționale aplicabile.

În legătură cu acordurile încheiate între o întreprindere și organisme centrale de achiziții având un caracter obligatoriu pentru părți, problema dacă acestea influențează de asemenea comportamentul de cumpărător al membrilor lor nu depinde de o analiză formală. Astfel, atunci când condițiile negociate depind de cumpărarea de cantități convenite de organismul central de achiziții în ansamblul său, este inerent pentru negocierea unui contract de acest tip că acesta va stimula membrii organismului central să efectueze achiziții în vederea atingerii obiectivului stabilit.

(a se vedea punctele 59, 61 și 62)

3. Noțiunea de folosire în mod abuziv este o noțiune obiectivă care vizează comportamentele unei întreprinderi în poziție dominantă care sunt de natură să influențeze structura unei piețe unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii respective și care, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează o concurență normală între produse și servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici, au ca efect crearea de obstacole în calea menținerii gradului de concurență existent încă pe piață sau în calea dezvoltării acestei concurențe. Rezultă că articolul 82 CE interzice unei întreprinderi dominante să elimine un concurent și să își întărească astfel poziția prin recurgerea la alte mijloace decât cele caracteristice unei concurențe bazate pe merite. Interdicția prevăzută de această

dispoziție se justifică de asemenea prin preocuparea de a nu cauza prejudicii consumatorilor.

În consecință, deși constatarea existenței unei poziții dominante nu presupune în sine nicio critică în privința întreprinderii în cauză, acestea îi revine, independent de cauzele unei asemenea poziții, răspunderea specială de a nu aduce atingere prin comportamentul său unei concurențe efective și nedaturate în cadrul pieței comune. Totodată, deși existența unei poziții dominante nu privează o întreprindere care se află în această poziție de dreptul de a-și proteja propriile interese comerciale atunci când acestea sunt amenințate și deși această întreprindere are posibilitatea, într-o măsură rezonabilă, să îndeplinească actele pe care le consideră adecvate în vederea protejării intereselor sale, asemenea comportamente nu pot fi totuși admise atunci când au ca obiect consolidarea acestei poziții dominante și folosirea sa abuzivă.

(a se vedea punctele 38, 206 și 207)

4. Pentru o întreprindere aflată în poziție dominantă pe o piață, faptul de a lega cumpărătorii – chiar dacă la cererea acestora – printr-o obligație sau printr-o promisiune de a se aproviziona pentru totalitatea sau pentru o parte considerabilă

a necesităților lor exclusiv de la întreprinderea menționată constituie o folosire abuzivă a unei poziții dominante în sensul articolului 82 CE, indiferent dacă obligația în cauză este stipulată ca atare sau dacă este asumată în schimbul acordării unor rabaturi. Situația este identică în cazul în care întreprinderea respectivă, fără a lega cumpărătorii printr-o obligație formală de exclusivitate, aplică, fie în temeiul unor acorduri încheiate cu acești cumpărători, fie în mod unilateral, un sistem de rabaturi de fidelitate, și anume reduceri condiționate de aprovizionarea clientului, pentru totalitatea sau pentru o parte importantă a necesităților sale, exclusiv de la întreprinderea aflată în poziție dominantă.

posibilitate și să blocheze accesul pe piață al altor producători.

(a se vedea punctele 208, 209, 295 și 296)

5. Un rabat de fidelitate, acordat în schimbul unui angajament al clientului de a se aproviziona exclusiv sau cvasiexclusiv de la o întreprindere în poziție dominantă, este contrar articolului 82 CE din cauza efectului de excludere pe care îl are. Astfel, un asemenea rabat urmărește să împiedice, prin intermediul acordării unor avantaje financiare, aprovizionarea clienților de la producători concurenți.

(a se vedea punctele 210 și 211)

Astfel, angajamentele de aprovizionare exclusivă de această natură, indiferent dacă prevăd în schimb rabaturi sau acordarea de rabaturi de fidelitate în vederea stimulării cumpărătorului să se aprovizioneze exclusiv de la întreprinderea în poziție dominantă, sunt incompatibile cu obiectivul unei concurențe nenedaturate în cadrul pieței comune, deoarece nu se întemeiază pe o prestație economică ce justifică această obligație sau acest avantaj, ci urmăresc să priveze cumpărătorul de posibilitatea de a-și alege sursele de aprovizionare sau să îi restrângă această

6. Se consideră că, în general, sistemele de rabaturi cantitative aplicate de o întreprindere în poziție dominantă, legate exclusiv de volumul achizițiilor efectuate de la aceasta, nu au un efect de excludere de pe piață interzis de articolul 82 CE. Dacă creșterea cantității furnizate de întreprinderea respectivă se traduce printr-un cost inferior pentru furnizor, acesta are astfel dreptul să acorde clientului său această reducere printr-un tarif mai favorabil. Se prezumă, așadar, că rabaturile cantitative reflectă câștiguri de eficiență și economii de scară realizate de întreprinderea în poziție dominantă.

Rezultă că un sistem de rabaturi cantitative a căror cotă a reducerii crește în funcție de volumul cumpărat de la întreprinderea în poziție dominantă nu va încălca articolul 82 CE, în afara situației în care criteriile și modalitățile de acordare a rabatului evidențiază că sistemul nu se întemeiază pe o contraprestație justificată din punct de vedere economic, ci urmărește, în mod similar unui rabat de fidelitate și de obiectiv, să împiedice aprovizionarea clienților de la producători concurenți.

Pentru stabilirea eventualului caracter abuziv al unui sistem de rabaturi cantitative, este necesar, așadar, să se aprecieze toate împrejurările și în special criteriile și modalitățile de acordare a rabatului și să se examineze dacă rabaturile urmăresc, printr-un avantaj care nu se întemeiază pe nicio prestație economică susceptibilă să îl justifice, să priveze cumpărătorul de posibilitatea de a-și alege sursele de aprovizionare sau să îi restrângă această posibilitate, să blocheze accesul concurenților pe piață, să aplice partenerilor comerciali condiții inegale la prestații echivalente sau să consolideze poziția dominantă printr-o concurență denaturată.

(a se vedea punctele 212-214)

7. Motivarea impusă prin articolul 253 CE trebuie să fie adaptată actului în cauză și să menționeze, în mod clar și neechivoc,

raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să se dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate și să își apere drepturile, iar instanței să își exercite controlul. În ceea ce privește o decizie adoptată în temeiul articolului 82 CE, acest principiu impune ca decizia contestată să menționeze faptele de care depind justificarea legală a măsurii și considerațiile care au dus la luarea deciziei.

(a se vedea punctul 227)

8. Blocarea unei părți substanțiale a pieței de către o întreprindere dominantă nu poate fi justificată de demonstrarea faptului că partea pieței care poate fi cucerită este încă suficientă pentru a face loc unui număr limitat de concurenți. Astfel, pe de o parte, clienții care se găsesc în partea blocată a pieței ar trebui să aibă posibilitatea de a profita de orice grad de concurență care este posibil pe piață și concurenții ar trebui să poată concura pe baza meritelor pentru ansamblul pieței, iar nu numai pentru o parte a acesteia. Pe de altă parte, rolul întreprinderii dominante nu este acela de a determina câți concurenți viabili sunt autorizați să o concureze pentru partea cererii care încă poate fi cucerită.

Numai pe baza unei analize a circumstanțelor speței este posibil să se stabilească dacă practicile unei întreprinderi în poziție dominantă sunt susceptibile să excludă concurența și ar fi artificial să se stabilească *a priori* care este partea din piața legată dincolo de care practicile unei întreprinderi în poziție dominantă pot avea un efect de excludere a concurenților.

(a se vedea punctele 241 și 242)

9. Mecanismul de excludere pe care îl alcătuiesc rabaturile retroactive nu impune ca întreprinderea dominantă să sacrifice profituri, întrucât costul rabatului este repartizat între un număr mare de unități. Prin acordarea retroactivă de rabaturi, prețul mediu obținut de întreprinderea dominantă poate foarte bine să fie mult superior costurilor și să aducă o marjă de profit medie ridicată. Totuși, sistemul de rabaturi retroactiv face ca, pentru client, prețul efectiv al ultimelor unități să fie foarte redus datorită efectului de aspirație.

(a se vedea punctul 267)

10. În scopul stabilirii unei încălcări a articolului 82 CE, nu este necesar să se demonstreze că comportamentul abuziv al întreprinderii în poziție dominantă a avut un efect anticoncurențial concret asupra piețelor în cauză. Este suficient, în această privință, să se demonstreze că

acesta urmărește să restrângă concurența sau, cu alte cuvinte, că este de natură sau poate să aibă un asemenea efect.

(a se vedea punctul 289)

11. Chiar admitând că acestea nu impun cumpărătorului o obligație formală de exclusivitate, angajamentele privind cantitățile individualizate, în legătură cu care se stabilește, după o analiză nu numai formală din punct de vedere juridic, ci luând în considerare și contextul economic specific în care se înscriu acestea, că leagă *de facto* și/sau stimulează cumpărătorul să se aprovizioneze exclusiv sau pentru o parte considerabilă a necesităților sale de la întreprinderea în poziție dominantă și care nu se bazează pe o prestație economică ce justifică această obligație sau acest avantaj, ci urmăresc să priveze cumpărătorul de posibilitatea de a-și alege sursele de aprovizionare sau să îi restrângă această posibilitate și să blocheze accesul pe piață al producătorilor, constituie o folosire abuzivă a unei poziții dominante în sensul articolului 82 CE.

(a se vedea punctele 297 și 298)

12. Nici obligația de a respecta principiul egalității de tratament, nici faptul că, în trecut, Comisia a aplicat amenzi de un anumit nivel pentru anumite tipuri de încălcări nu o pot priva pe aceasta de posibilitatea de a ridica acest nivel în limitele indicate de Regulamentul nr. 1/2003

privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat, dacă acest lucru este necesar pentru a asigura punerea în aplicare a politicii comunitare privind concurența.

Gravitatea încălcărilor trebuie să fie stabilită în funcție de numeroase elemente, precum circumstanțele particulare ale cauzei, contextul său și caracterul descu-rajator al amenzilor, fără să fi fost stabilită o listă obligatorie sau exhaustivă de criterii care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu. Or, datele relevante, precum piețele, produsele, țările, întreprinderile și perioadele în cauză, diferă în fiecare cauză. Prin urmare, Comisia nu poate fi obligată să impună unor întreprinderi amenzi al căror quantum să corespundă unor procentaje identice din cifrele lor de afaceri respective în cauze comparabile pe planul gravității încălcărilor.

Întrucât amenzile constituie un instrument al politicii de concurență a Comisiei, aceasta trebuie să poată dispune de o marjă de apreciere în stabilirea quantumului lor pentru a orienta comportamentul întreprinderilor în sensul respectării normelor de concurență.

(a se vedea punctele 310-313)

13. În ceea ce privește determinarea quantumului amenzii care sancționează încălcarea normelor comunitare de concurență, sub rezerva respectării limitei superioare pe care o prevede articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat, și care se referă la cifra de afaceri globală a întreprinderii în cauză, Comisia poate să țină cont de cifra de afaceri a întreprinderii în cauză pentru a aprecia gravitatea încălcării cu ocazia determinării quantumului amenzii, fără a putea totuși să atribuie o importanță disproporționată acestei cifre în raport cu alte elemente de apreciere.

Metoda de calcul definită în Liniile directe privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO prevede luarea în considerare a unui număr mare de elemente cu ocazia aprecierii gravității încălcării pentru a stabili quantumul amenzii, printre care figurează în special natura sa, impactul real al acesteia atunci când poate fi măsurat, întinderea geografică a pieței afectate și efectul disuasiv necesar al amenzii. Deși liniile directe nu prevăd calcularea quantumului amenzilor în funcție de cifra de afaceri globală sau de cifra de afaceri relevantă, acestea nu se opun ca astfel de cifre de afaceri să fie luate în considerare la determinarea

cuantumului amenzii pentru a respecta principiile generale ale dreptului comunitar și în cazul în care circumstanțele impun acest lucru.

pe piața produselor menționate în cadrul Spațiului Economic European, nu este mai puțin adevărat că acest element nu constituie unicul criteriu potrivit căruia Comisia trebuie să aprecieze gravitatea încălcării.

Rezultă de aici că, deși nu se poate nega faptul că cifra de afaceri aferentă produselor în cauză poate constitui un temei adecvat pentru evaluarea așteptărilor concurenței

(a se vedea punctele 316-318)